

(א) זכרות נה', (ב) ז'ל וזכסלו אל יגל לנך סן יראה ה' וגו' והשיב מעליו אפר, (ג) [ועל כן...], (ד) [מגילה לא: תוספתא ע"ז פ"א], (ה) שנת ב' (ו) שנת טה: זכרות נה', (ז) [תוספתא ע"ז פ"א], (ח) [נמדבר טו], (ט) [שמיני פרשה ע', זכרות נה', (י) [ויקרא יא', (יא) [וכ"ה במקראות פ"ה מ"ה],

תורה אור השלם

- בנפל אויבך אל תשמוח ובפשוטו אל יגל לבקר; משלי כד יז
- אשרי משביל אל דל ביום קצוה ימשלחהו ?: תהלים מא ב
- דורי נסע וְגוֹלָה מני באהל ריעי קפדתי בארג דתי מדלה יבצעני מיום עד לְקֵלָה תשלימיני: ישעיהו לח יב
- ויאמר לו מדרוג אמה בקה דל בן הפלך בבקר בבקר דלוא תגיד לי ויאמר לו אמנן את תמר אחרות אבשלם אזי אני אדוב: שמואל ב יג א
- כל פעל ?! למענהו וְגַם רשע ליום קצוה: משלי טו ד
- ?? ישמרהו ויחיהו וְאִשְׁרָא פֶּאֶרְץ וְאֵל תַּחֲנוּהוּ בְּנֶפֶשׁ אִיבָיו:

תהלים מג
פת גדול היו עדות לגשמים שיורדו לא"י דא"י גבוה מכל הארצות וזאין גשמים ונופלין צפרת ומתגדל מהן. והאי

דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים היו פלוגמה אדשמואל: נהרא מכיפיה מסנדך. שזנע מגדמיו ולא ממני גשמים:

אלא

ויחיהו ואושר בארץ ואל תתנהו

מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מחכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יודמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר ר'רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי ע"כ לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה ע"כ אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר י"י יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר י"י יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי ה'נכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר י"י יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין ע"כ אמר רב ממורא במערבא סהרא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך ופליגא דשמואל אדשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין

שגנראה לעין שנתרבו הרבה מחמת המטר: ופליגא ידידיה אידידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין. דאיכא למיתש לרבו הנוטפין:

אלא

בכורות נה:). נהרא

מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

רש"י

צאיט. חלה. ואית דגרסי צאט: כאילו שופך דמים. מפני שזני אדם שנכנסין לבקרו עושים לו לחולה כל זרכיו: לא שיחיה ולא שימות. שהרי אינו יודע צעניינו של חולה: דלא ליטרע מזויה. דדילמא מתללגא לאלתר. אי נמי דלא לישתעי מילי עילויה: מאן ואילך. חזי דלא מתרפא אמר להו פוקו ואכריו: ריעים כנעמן. שריפואוהו מנרעתו כגון אלישע דהוה נציא חוקן והשילו ענה לנעמן: אם יאמרו לך נערים צנה. צית המקדש: ווקניס אומרים ססור. ואל תצנה: וסימן לדבר מרחצנטס.

דמתיב (מלכים א יב) ויעוזב את עלת הזקנים וגו' ומרכז צית המקדש על אותה ענה. והמורה לא פירש צצית המקדש ואיכא צרייתא"י דקמני צהדיא צצית המקדש: לא לטעור. מתרגמינן וסעודא: סלה שעי קמייתא רווחא דעסיפה. כדאמר צעלמא (צ"ב טו:) אדלי יומא אדלי קצירא. ודילמא אמר לא אכטריך למצעי רחמי עליה דליוו כל כך חולה: יסעדנו. כמו ולחס לצב אנוש יסעד (תהלים קד): ומניין ששפיניה כו' שנאמר ה' יסעדנו קרי ציה יסערנו. אי נמי יסעדנו ממש שמסעד שכינה על ראשו כדאמרן צהדיא ששכינה שרויה למעלה ממיטתו: סהרא רבה פרס. כשנהר פרת גדול היו עדות לגשמים שיורדו לא"י דא"י גבוה מכל הארצות וזאין גשמים ונופלין צפרת ומתגדל מהן. והאי דאמרי' דנהר מתגדל ממי הגשמים היו פלוגמה אדשמואל: נהרא מכיפיה מסנדך. שזנע מגדמיו ולא ממני גשמים:

אלא

ויחיהו ואושר בארץ ואל תתנהו מיצר הרע ויחיהו מן היסורין ואושר בארץ שיהו הכל מחכבדין בו ואל תתנהו בנפש אויביו שיודמנו לו ריעים כנעמן שריפו את צרעתו ואל יודמנו לו ריעים כרחבעם שחילקו את מלכותו תניא ר"ש בן אלעזר אומר אם יאמרו לך ילדים בנה וזקנים סתור שמע לזקנים ואל תשמע לילדים שבנין ילדים סתירה וסתירת זקנים בנין וסימן לדבר ר'רחבעם בן שלמה אמר רב שישא בריה דרב אידי ע"כ לא ליסעוד איניש קצירא לא בתלת שעי קדמייתא ולא בתלת שעי בתרייתא דיומא כי היכי דלא ליסח דעתיה מן רחמי תלת שעי קדמייתא רווחא דעתיה בתרייתא תקיף חולשיה ע"כ אמר רבין אמר רב מניין שהקב"ה זן את החולה שנאמר י"י יסעדנו על ערש דוי וגו' ואמר רבין אמר רב מניין שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר י"י יסעדנו על ערש דוי תניא נמי הכי ה'נכנס לבקר את החולה לא ישב לא על גבי מטה ולא ע"ג ספסל ולא על גבי כסא אלא מתעטף ויושב ע"ג קרקע מפני שהשכינה שרויה למעלה מממתו של חולה שנאמר י"י יסעדנו על ערש דוי ואמר רבין ע"כ אמר רב ממורא במערבא סהרא רבה פרת ופליגא דשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מתברך ופליגא דשמואל דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין

שגנראה לעין שנתרבו הרבה מחמת המטר: ופליגא ידידיה אידידיה דאמר שמואל אין המים מטהרין בזוחלין. דאיכא למיתש לרבו הנוטפין:

אלא

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

ר"ן

מ.

כב א מיי פ"ד מהל' אכל הליד:
כג ב מיי שם הלי' סמג עשן מד"ס ב טוש"ע יו"ד סי' שלה סעי' ד:
כד ג מיי שם הלי' טוש"ע שם סעי' ג:

תוספות

לפעור. אם יבקר לחולה. פוקד מתרגמינן וסעד: רווח נפשיה. החולה וסבור המבקר החולה עזר לו חלו ומנע מלנקש רחמים: בתלת בתרייתא תקיף חולשיה. ומקמי מלנקש רחמים עליו: סהרא רבה פרת. שרבו ממיו מן הגשמים:

תוספות

פירוש הרא"ש

רב הלבו באיש. פי' חלה כדאמרי' צנמה מליקין (דף ג.) מן קדס צאיט צצית: שבדיו ורביצו לפניו. לפני החולה צניו רבי עקיבא כי הנכנס לבקר את החולה מפקח כל זרכיו ומחיהו: אינו מבקש עליו רחמים: לא שוחיה ולא שימות. וזו היא רעה גדולה שאס היה מבקריו היה מבקש עליו רחמים ואפשר שנת רצון הוא ומחיה תפלתו נשמעת ומניעת גורם שימות: דלא ליתרע מזויה. דנפל תורא חדו סכני ופלי צצקתה (שנת לב.) וחולי צצקתה מועטת שציקש שזנאו רעמו יתוקף חלו: משביל אל דל. משגיח אליו לבקרו ולנקט בצרכיו: שריפואו מצרעתו. שהשילוחו עלה לטבול צירדן: רחבעם בן שישא. שהשילוחו עלה לומר אפי' יקר אחכס צשטים ואזי צצקריים: לא ליפעור. לא לפקוד: מרואה דעתיה. וספור הוא שנתרפא ולא יספגל עליו: תקיף חולשיה. וכבר הוא מסוכן שאין תפלתו מועלת לו: סהרא רבה פרת. כי מרוב גשמים שירדו צאך ישאל גדל הנהר וריבה צנוטת אחיהם: נהרא מכיפיה מתברך. מסלעו וממקורו וכלס גדלים כי רוב גדול הנהר מן המהוס דאיכא צצענית צציק סדר תעניות (דף כה:) שאין לך טפח יורדת מלמעלה שאין לך טפחיים עולין כנגדה הילכך לא יגדל הנהר ממי גשמים שנופלן במקום אחד: אין המים מטהרין בזוחלין. דמישיקן שמת רבו עליו נוטפים שמי גשמים רבו על עיקר מי אמר קמא קמא נטיל שכל דבר שדרכו ליגדל וגם גדל

כלי הפסק לא אמר קמא קמא כעיל כמו שצנאר לקמן צציק העור מן הירק (דף נח:) וציון דליוו צטל נהפכו טולס לנטופים ותנן נכנסת מקואות (פ"ה מ"ה) הנוטפין במקוה ומקוה אינו מטהר בזוחלין [כו'] ת"ל אך חלק מעיין מטהר

מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

בכורות נה:). נהרא מכיפיה מתברך. משתמו וממקורו ומסלע, סלע מתרגמינן כיפה, מכיפיה מיכך ולא ממני הגשמים (שבת סה: וכו'...)
אין המים מטהרין בזוחלין. אין מטהרין אלס וכלס הנופלן בן דרך וזילה וצריך להמשיך לתקוה ולטבול במקוה (שם) דככל שעה היו מים טטפין רבין עליהן (בכורות נה:).

בזוחלין ומקוה צאשורין אכל מעיין לא אימעט מאשבורן דמניא בתוספתא (מקואות פ"ה) מעיין שמימיו מועטים וריבה עליו והרכיבו מטהר צאשורין ותנן נמי (שם פ"ד מ"ה) כל הימים במקוה והימים ממשעות הם צאין והיינו טעמא דלשון מקוה משמע צאשורין ולא זוחלין כדמתיב יקוה המים אל מקוה אחד אכל מעיין בין זוחל בין עומד במקוה אחד נקרא מעיין ומ"מ אי לאו אך חלק היה מקשינן מקוה למנין לטהר בזוילה:

אין בין המודר פרק רביעי נדרים

א) נדה טו. שבת קה. בכורות נה. ט) נבעין יעקב איתא רבין (אמר רב) ובין יתכן דג'יל ואמר רבין אמר רבין, א) ג'יל לנטופין, ד) נמלל דלחוי, רש"י.

»

תורה אור השלם

1. ואתה בן אדם עשה לך כלי גולה וגלה יזמם לענייהם וגלית מפקומך אל מקום אחר לענייהם אולי יראו כי בית מרי הקדה. יחזקאל יב ג

»

הגהות הב"ח

א) רש"י ד"ה ועבד לכו וכו' והקטן נתפשרו ובראין המיס דרך וכו' אצל אם לא באין:

»

גליון הש"ם

בבר"ן ד"ה ולענין הכיפה וכו' ובראפר בעלמא וכו'. שנת דף נד ע"א צ"ה דף כט ע"א:

»

פירוש הרא"ש

אלא פרת ביומי תשרי. שהוא נהר גדול ואינו גלגל אלא נמנע מרובה אצל ביומי ניסן גלגל פרת מרוב מטר של ימות הגשמים וכן נהרות קטנים גדלים אפילו ביומי תשרי ע"י מעט מטר ואי נהרא מכיפה מצריך לא מיפסל נהר ממי גשמים כי רוב גדולו ממקורו: ביקואות ביומי ניסן. לפי שהר גדל מרוב גשמי החורף ורבו הנוטפים: ובפצי ביומי תשרי. היו טובלות בנהר והיו עושות מחללאות סביבו לנעומו איני תחת כפות רגליים מפני הטיט של יתון: נאר לשתות בו מים. אית דגראי נר לתת בו שמן להאיר:

בה א מיי פ"א מה' מקוואות ה' יא ופ"ט שם ה' יג סמג ע"א רמז טו"ט יוד ק"י קא"ה קע"ו וסי ר"א קע"י ב:

»

מוסף רש"י

אלא פרת ביומי תשרי. שחללו הגשמים ורבו הזוחלין עליהם ויש מורת מעיין על נהרות המושכן אלמא סבירא ליה שגדילין ממי הגשמים, ואני שמעתי בככרות מטהרין זוחלין, שהטופין בשנתן מטהרין צריהו זוחלין ויבטלו הנוטפין בהן להיות זו וזה טובלין בהן בשביל הזוחלין (שבת טו):
אז: שפ"ת היו מימיו פרין ורבין זוחלין ונכשין ממשיות מרובין ועד תשרי סוף ימי הקץ ולא ירדו גשמים לזמן מרובה, אלמא נהרות מתברין ממימי גשמים, ולעול אמר מכיפה מצריך (בבברות ה):
מקואות ביומי ניסן. של מים מוטפין או סמוך להר ומשך לחסו מי הנהר וטובלת שם (שבת טו):
אז: מקואו מים חיים נטובים צבת ולא היה מניסן לטבול בנהרות, שימות הגשמים ירדו בגשמים הרבה ותיש שמה ירבו מים חיים שוטפין מעבים לתוך הנהר שם זוחלים דלא חיי לזן משום דהו לה ספק צבות וצבו כתיב מים חיים, ל"א על הזוחלים על אותם שפילו מן העצים לקרקע, ומן הקרקע זוחלו וקילחו לתוך הנהר, דאי לא נוטפים משום זוחלים לא מיפסלו, דלמרינן פסקי דאשן דתמורה (יב), השאובה משהיית בהשפכה, דהיינו שמשקה מים שאובים לתוך המקואה על ידי נהרות (בבברות ה):
אז: מקואה מים מוטפין, ואינו טובלת בנהר לפי שרבו המים צימות הגשמים בגשמים שפילו ונעומו שמה ירבו נוטפין על הזוחלין, ומאז בתו"כ אי מה מעיין מטהר זוחלין אף מקואה מטהר זוחלין, כלומר שגדילין צבמנוטפין דרך זוחלין קודם שנקוו ומהו במקואה, מ"ל אף מעיין, מעיין מטהר זוחלין והמקואה מטהר באשבורן, ומהו אשבורן דקוו וקיימו, לזין מטיבלין צבמנוטפין אלא משנקוו למקויהם ומהו זוחלינת, ותן כנסתם מקואות (פ"ה מ"ה) הזוחלין כמעין, כלומר זוחלין בנהרות כמעין והנוטפין כמקואה ומים נוטפין מההרים הרי הן כמקואה ואין מטהרין בחילה, הילכך ביומי ניסן שמתרבה הנהר על ידי גשמים, חייש שמה רבו נוטפין שבו על חיים שבו ובטלו זוחלין ואין מטהרין את הטמא הטובל בהן דרך זוחלה, וכל הנהרות לעולם הן הולכים זוחלין לפיכך עבד להו מקואה באשבורן לטבול במוטו. יש מפרשים דנענין מים חיים לזבה, ולאו מילתא היא דמנא בתוספתא חומר צום מצוה שהוב שטון מים חיים כו' (נדה טו).

רמפצי ביומי תשרי. המיס ועומדות עליהן וטובלות, לפי שביומי תשרי יש טיט כך בנהרות אצל שפמם ומושש שמה יעלה טיט על רגליהן והיה חוצץ (בבברות נה) וכע"ז נדה טו),

אלא פרת ביומי תשרי בלזב. לפי שאינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים. ולא למיסר כל הנהרות חוץ מפרת אחא ולא למיסר נמי פרת בכל השנה אלא ביומי תשרי אחא דכיון דכולא הששא משום שמא ירבו נוטפים על הזוחלין היא כל שאנו צקיאם בפרת ביומי תשרי כמה היא עלייתו וכן בשאר נהרות ויודעין אזו בהם שלעולם אינו מתמעט משיעור כך ואפי' צעת יוצש גדול כל שאין אזו רואים בו כי אם אותו שיעור למה נחוש לו הא ליכא למיחש לשמא ירבו נוטפין על הזוחלין. אלא שמואל תרמי קמשמע לן, חדא דנהרות שהן מכזבין מימיהן אין טובלים בהן לעולם דכיון שפעמים שמכזבים לעולם חוששין בהם לגשמים או להפשרת שלגים וכדמתן צמס' פרה (פ"ח מ"ט) המיס המכזבין פסולין אלו הם המיס המכזבין המכזבין פעם אחת בשצוב והמכזבין בפלומסויאות ובשני צורתם כשרין והכי פירושו דכל שמכזבין בלא טענה אע"פ שאין מכזבים אלא לעתים רחוקות פעם אחת בשצוב פסולין דחיישינן שמא מי גשמים אלו ואין מטהרין זוחלין

אלא באשצורן אצל המכזבין מחמת טענה כגון בפלומסויאות ובשני צורתם כשרין ומש"ה קאמר שמואל שאין המיס מטהרין זוחלין אלא פרת וכיוצא בו שאינו מכזב לעולם ולמעוטי מים המכזבין הוא דקאמר פרת ופרת וכיוצא בו קאמר. וקאמר נמי דבפרת וכיוצא בו שאינו מכזב אינו מותר לטבול בו מן הסתם בכל השנה כולה מי שאינו צקי בו אלא ביומי תשרי בלזב לפי שביומי תשרי אינו עת גשמים ולא זמן הפשרת שלגים ולפיכך אפי' מי שאינו צקי בו אין לו לחוש שמא רבו עליו נוטפין אצל אין איני דמי שבקי בפרת וכיוצא בו כל השנה כל שהוא רואה שלא נתרבה על מה שהוא וזחל בתשרי כדכי שיהא רואי לחוש לרבו נוטפין טובל בו בכל השנה וכן נמי אם רואה בתשרי שנתרבה כל כך עד שאפשר לו לחוש שמא רבו בו נוטפין אפי' בתשרי אינו טובל בו אלא שמואל סתמא קאמר דמי שאינו מכיר אפי' בנהרות שאין מכזבין יש לו לחוש כל השנה צדיבין וציומי תשרי אין לו לחוש כן ג"ל. וראיתי מי שכחצו בהפך ולא נהרו לי דכריו:
אזוה דשמואל עבד להו לננסיא מקוואות ביומי ניסן. ושפני שהיה חושש להפשרת שלגים לא היה מניחן לטבול זוחלין:
ומפלי ביומי תשרי. בנהר היה נותגן תחת כפות רגליהן משום טיט דלא ליהוי חליפה איני לנניעותא בעלמא. והיה מניחן לטבול בנהר משום דביומי תשרי ליכא למיחש א לזוחלין. ומאי דקאמר ביומי ניסן מניסן ועד תשרי קאמר וכ"ש צימות הגשמים כך פירשו רבותי. ואין הלשון נוח לי דהוה ליה למימר עבד להו מקוואות לצנתיא כולה שמה ומפלי ביומי תשרי. לפיכך ג"ל דצנתיא דאזוה דשמואל בסמוא לא היו טובלות בנהר משום דנא אלא במקוואות שבצנתיהן וביומי ניסן דרתיח בעלמא היו מתחילות לטבול בנהרות והיה מתקן להם אציהם שם בתחילת ניסן מקוואות שהיו טובלות בהן עד תשרי וביומי תשרי לא היה מזריקן למקוואות משום דליכא למיחש לנוטפין ולפיכך היה מתקן להם מפלי וכשעוצרין ימי תשרי כבר היו חוזרות לטבול בצנתיהם משום לנה:
ולענין הלכה פסק ר"ת כשמואל דאמר נהרא מכיפיה מצריך דאע"ג דרב פליג עליה ורב ושמואל הלכה כרב באיסורי (בכורות מט):
ועוד דאזוה דשמואל נמי ס"ל כרב ואידך דשמואל נמי פליגא אדדייה אפי"ה קיימא לן כשמואל דתניא בצכורות בפי מעשר בהמה (דף נה):
ויזל שמו ולמה נקרא שמו פרת שמימיו פרין ורבין דכרי ר' מאיר וכו"א פרת שמו שמימיו פרין ורבין מסייע ליה לשמואל דאמר שמואל נהרא מכיפיה מצריך דאע"ג דרב פליג והכא לא אמרינן הכי אלא בפרת אפי"ה מסייע ליה משום דכיון דפרת מצריך מכיפיה כולהו נהרות נמי מכיפיה דפרת הם מתברכים שהרי כל הנהרות מפרת הם נמשכים כדאמר' התם בצכורות (דף נה). הגודר ממי פרת אסור בכל מימות שבועלם דאפי' עינותא דמללין סולמי דפרת נינהו הילכך הויא מתני' מסייעא ליה לשמואל בין מדר' מאיר בין מדרבנן דרבנן נמי אמרי פרת שמו שמימיו פרין ורבין וכוין דר' מאיר ורבנן מסייעי ליה כותיה נקטינן ונמנא לפי דעת זה שלעולם טובלים בנהרות ואפי' כשמתברכין הרבה מחמת גשמים לפי שאין טפח יורד מלמעלה שאין תהום עולה לקראתו טפחיים זהו דעת ר"ת ז"ל. ומ"מ ג"ל שאף הוא ז"ל לא אמרה אלא בנהרות שאין מכזבין אצל מכזבין ליכא למימר בזה דמברכי מכיפיהו. אצל ר"ח והרב אלפסי ז"ל פסקו כרב וכאזוה דשמואל דאין המיס מטהרין זוחלין אלא פרת ביומי תשרי בלזב וקא ריהב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתייהו דלפ"ג דאמר שמואל נהרא מכיפיה מצריך לא דחינן מימנא דליאסורא דהו נהיגין בה הלכה למעשה כאזוה דשמואל דעבד לצנתיא מקוואות משום מימנא דאגדתא ושמואל נמי לאו לענין מעשה אמרה דכיון דאיהו נמי אמר אין המיס מטהרין זוחלין משמע דה"ק נהי דמדינא שרי להלכה למעשה איכא למיחש ודכאמר בעלמא השתא דאמר שמואל אסור ותנא דבי שמואל מותר שמואל הלכה למעשה אחא לאשמעי' ואע"ג דאמר בפליגא דשמואל אדשמואל היינו לומר דתרויהו מימרי דשמואל לא קושטא אינון אלא חדא מינייהו דאי איתא לחדא ליתא לאידך אצל איהו לא פליג דידיה אדידיה אלא מייחש הוא דחייש הלכה למעשה והיני משמע בפי תינוקות (נדה טו). דמייתינן מילתא דאזוה דשמואל ולא מסייעינן עלה פלוגתא דבריה אלמא שמואל נמי למעשה חייש. וכ"ת אמאי חייש כיון דר' מאיר ורבנן אמרי בצכרות (דף נה):
דפרת מימיו פרין ורבין ורבז ואזוה דשמואל נמי אמאי סברי דלאו מכיפיה מצריך איכא למימר דאיהו ידעי דאיכא תנאי בעלמא דלא סבירא להו הכי ועוד דאיכא נסמוי דלא גרסי צמילתא דרבנן שמימיו פרין ורבין אלא וכו"א פרת שמו רבין וקא ריהב הרמב"ן ז"ל טעמא למילתייהו התם לשמואל מדרבי מאיר הויא לא מדרבנן מאיר ואפי"ה שפיר דייק מדרבי מאיר כיון דרבנן לא פליגי עליה בהדיא לומר שאינו פרה ורבה ורבז ואזוה דשמואל סברי דרבנן פליגי עליה ושמואל נמי מייחש הוא דחייש:
במצא עכשיו לפי דרך זה שהנהרות המכזבין אין טובלין בהן כלל שלעולם חוששין להן למי גשמים והפשרת שלגים ונהרות גדולים שאין מכזבין כל שהוא צקי בהן ויודע עיקר המשכתן בימי תשרי טובל בהן כל השנה כל שהוא רואה שאין לחוש שנתרבו נוטפין על עיקר המשכתן אצל כל שהוא רואה מתוך רבייתן שיש לחוש לכך אפי' ביומי תשרי אין טובל בהן ומי שאינו צקי בהן בכל השנה כולה כריך לחוש להן חוץ מיומי תשרי בלזב שבתשרי מן הסתם אין נוטפין רבין עליהן:
מיהו איבא מאן דאמר דכי חיישינן לרבו נוטפין על הזוחלין דוקא לטבול במקום שלא הימה שם זחילתו של נהר קודם לכן אצל במקום שהיתה זחילתו מתחילה אע"פ שעכשיו רבו נוטפין על הזוחלין מותר לטבול בו ומוכה לה מדמתן צפי"ק דמקוואות (משנה ו) מעיין שמימיו מועטין שרבו עליו מים שאובין שזה למקוה לטהר באשצורן ולמעיין להטביל בכל שהוא ומדקתני שזה למקוה לטהר באשצורן אלמא מקום יש בו שאינו מטהר זוחלין שאין עליו מים שאובין אלא הרי הוא כמקוה שצריך אשצורן והדר קתני ולמעיין להטביל בו בכל שהוא וזדאי מדקתני דשזה למעיין להטביל בו בכל שהוא ה"ה דמטהר זוחלין כיון דתורת מעיין עליו וקשיא רישא אסיפא אלא ודאי ה"ק מעיין זה שרבו עליו מים שאובין מקומות יש בו שמורת מקוה עליהן וצריך אשצורן והיינו אותן מקומות שהוא זוחל בהן עכשיו מחמת רבוי הנוטפין ולא היה זוחל בו בתחילה ומקומות יש בו שלא נשתנה דינו מכמו שהיה אלא הרי הוא כמעיין להטביל בו בכל שהוא והיינו אותו מקום שאפי' מתחילה היה זוחל בו. והאי דלא קתני ולמעיין להטביל בו זוחלין אי נמי דליתני ברישא שזה למקוה שצריך שיעור ג"ל דתנא הכי לאשמעי' תרי דיני במקוה ובמעיין ובכל חד מכלל חצריה משמע דמדקתני רישא שזה למקוה לטהר באשצורן מכלל שאותו מקום ששזה בו למעיין דקתני סיפא אינו צריך אשצורן ומדקתני סיפא ולמעיין להטביל בו בכל שהוא דלאותוי' מקום ששזה למקוה דקתני רישא צריך שיעורא:
רובכל מקום למדנו מוז שיש מקום צמעין שאע"פ שנתרבה מחמת נוטפין תורת מעיין עליו והיינו המקום שהיה מהלך בו מתחילתו והכי איתא בתוספתא (דמקוואות פ"א ה"ו) דקתני התם מעיין שמימיו מועטין ורבו עליו והרחיבו

מטהר

לחון המיס ועומדות עליהן וטובלות בנהר ביומי תשרי, היה עושה להן מחללת של קניס שקורין קלוי"ש, ומשליקן לחון

^[1] המיס ועומדות עליהן וטובלות, לפי שביומי תשרי יש טיט כך בנהרות אצל שפמם ומושש שמה יעלה טיט על רגליהן והיה חוצץ (בבברות נה) וכע"ז נדה טו),